

מערכת הבריאות בישראל ומערך בריאות הנפש :

מטס אוירי מעל המערכות

באמצעות נתוני ההוצאה הלאומית לבריאות

6 בינואר 2025

**גבי בן נון
אוניברסיטת בן גוריון**

ההוצאה הלאומית לבריאות – 2023

סה"כ הוצאה: ₪ 136,300,000,000

7.2%

- אחוז מהתמ"ג :

₪ 15,200

- הוצאה לנפש

PPP\$ 3,800

- הוצאה לנפש :

מערכת הבריאות בישראל: הסיפורים שמאחורי המספרים:

• 136 מיליארד ₪ - זה הרבה או מעט? צריך יותר או פחות?

• 136 מיליארד ₪ - מי מוציא את הכסף?

• 136 מיליארד ₪ - מהיכן הוא מגיע? ולמה זה חשוב?

שאלות של יעילות ושוויוניות

• 4.5 מיליארד ₪ - חלקה של ההוצאה לבריאות הנפש? זה הרבה או מעט? צריך יותר או פחות?

• 4.5 מיליארד ₪ - מי מוציא את הכסף ומהיכן הוא מגיע – שאלות של יעילות ושוויוניות

• סכום

ההוצאה הלאומית לבריאות – 2023

סה"כ הוצאה: ₪ 136,300,000,000

7.2% - אחוז מהתמ"ג :

₪ 15,200 - הוצאה לנפש

PPP\$ 3,800 - הוצאה לנפש :

זה הרבה או מעט ? צריך יותר או פחות ?

התשובה לשאלות תלויה בעיקר בסדרי עדיפויות שונים בכל מדינה.
כלכלנים מתעניינים בעיקר בשתי שאלות אחרות:

א. **שאלת היעילות** – האם ברמת הוצאה נתונה, הפקנו מקסימום בריאות

ב. **שאלת השוויוניות** – כיצד מתחלקים תוצאי הבריאות

ההוצאה הלאומית לבריאות – 2023

סה"כ הוצאה: ₪ 136,300,000,000

7.2%

- אחוז מהתמ"ג :

₪ 15,200

- הוצאה לנפש

PPP\$ 3,800

- הוצאה לנפש :

זה הרבה או מעט ?

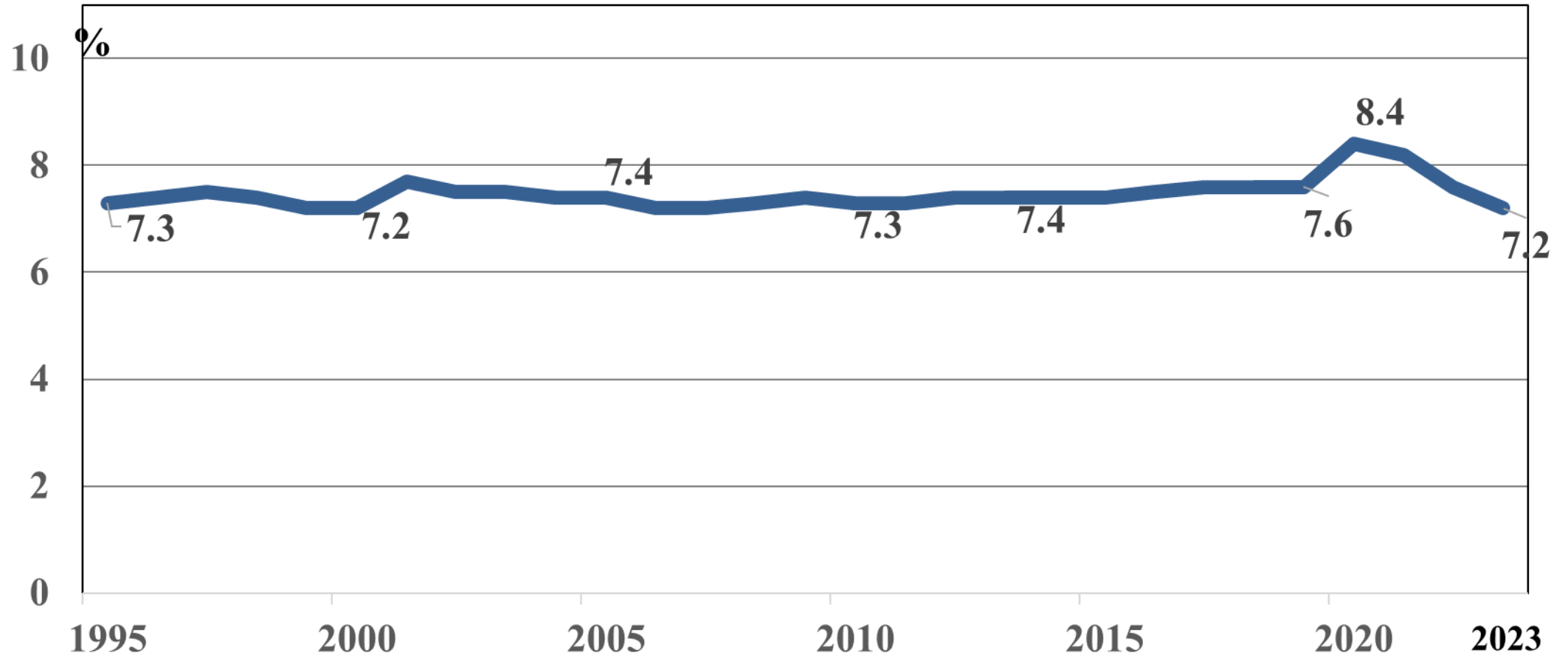
צריך יותר או פחות ?

תשובה חלקית:

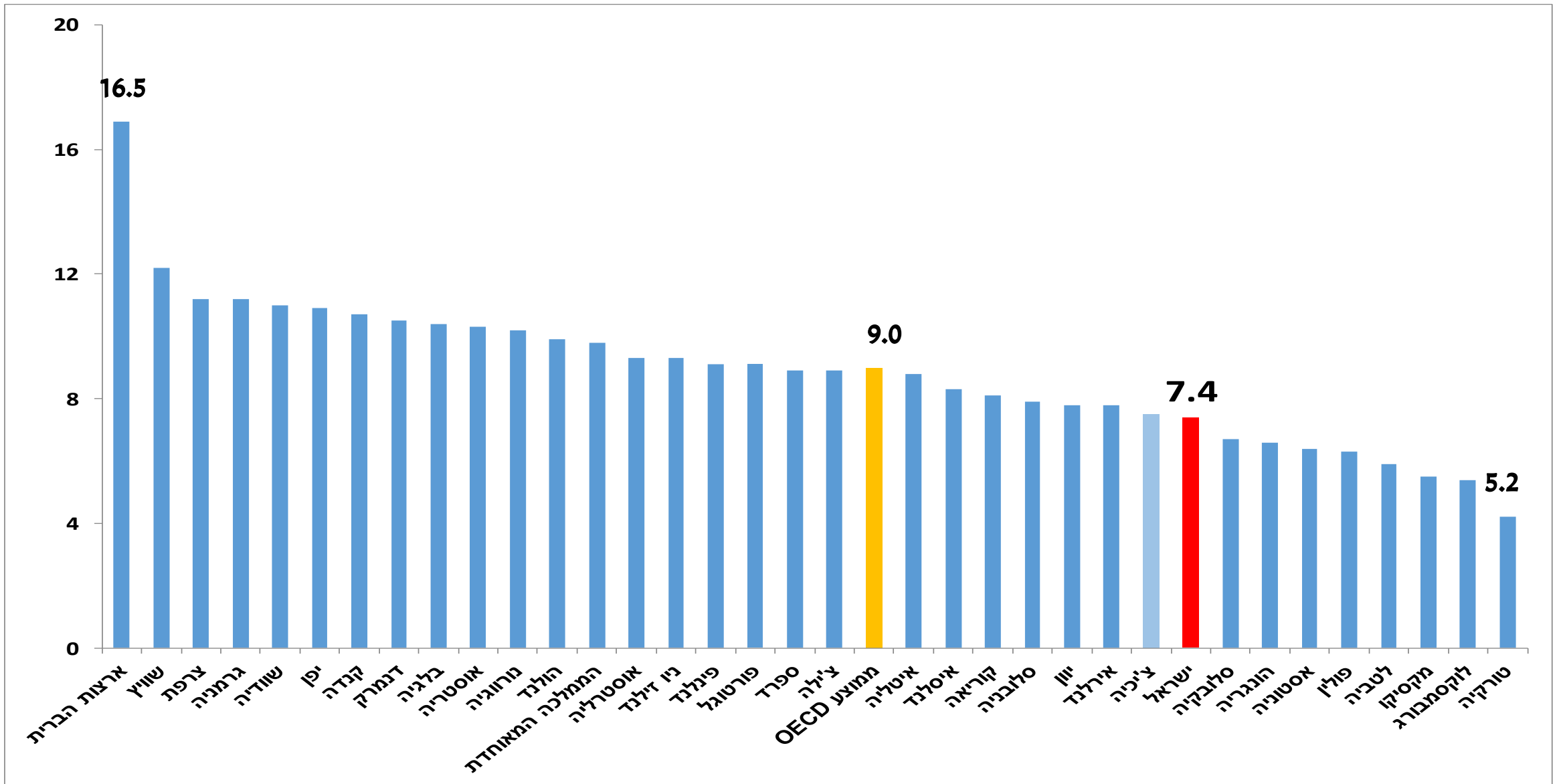
מגמות על פני זמן

השוואות בינלאומיות

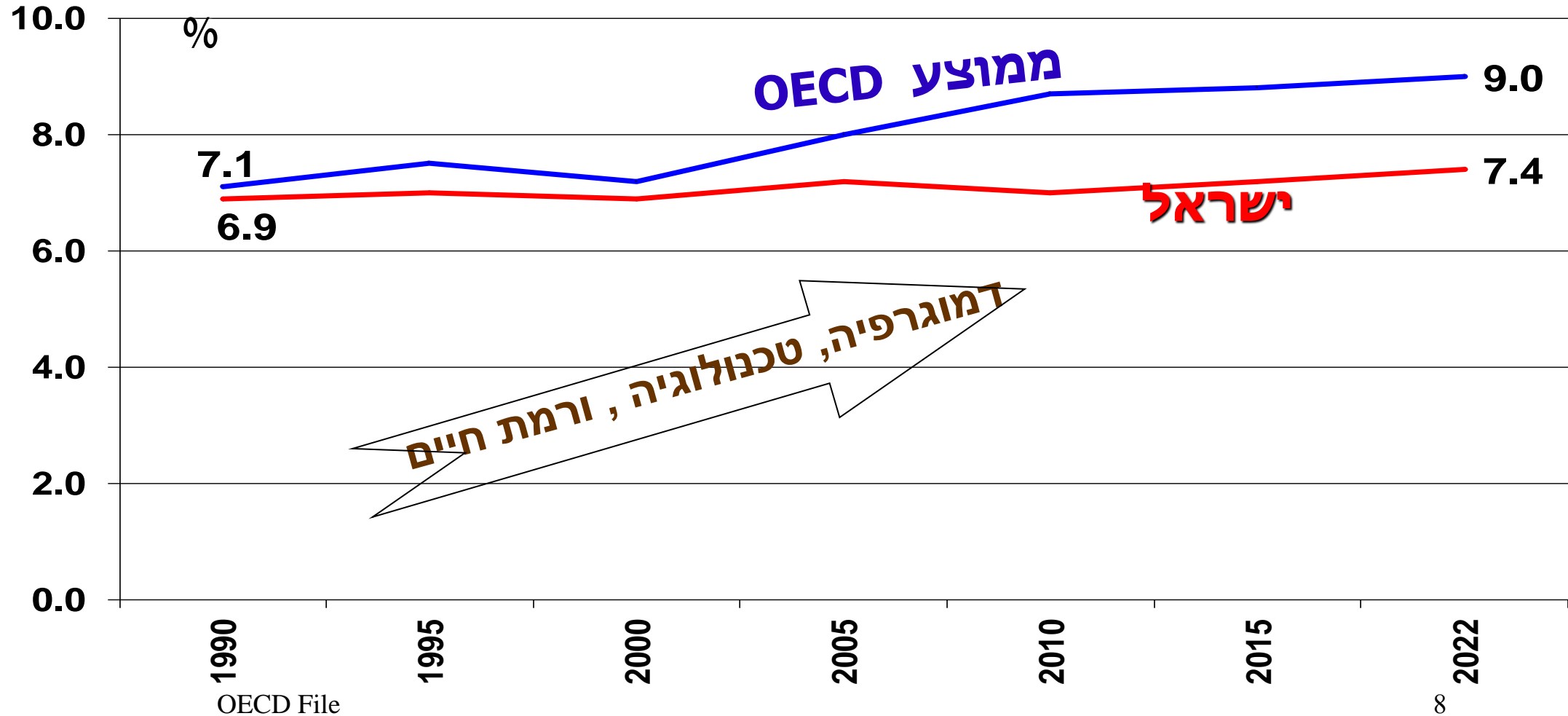
ההוצאה הלאומית לבריאות כאחוז מהתמ"ג: 1995-2023

ההוצאה הלאומית השוטפת לבריאות - מדינות OECD - 2022

ההוצאה לאומית שוטפת לבריאות כאחוז מהתמ"ג : ישראל ביחס לממוצע ארצות OECD

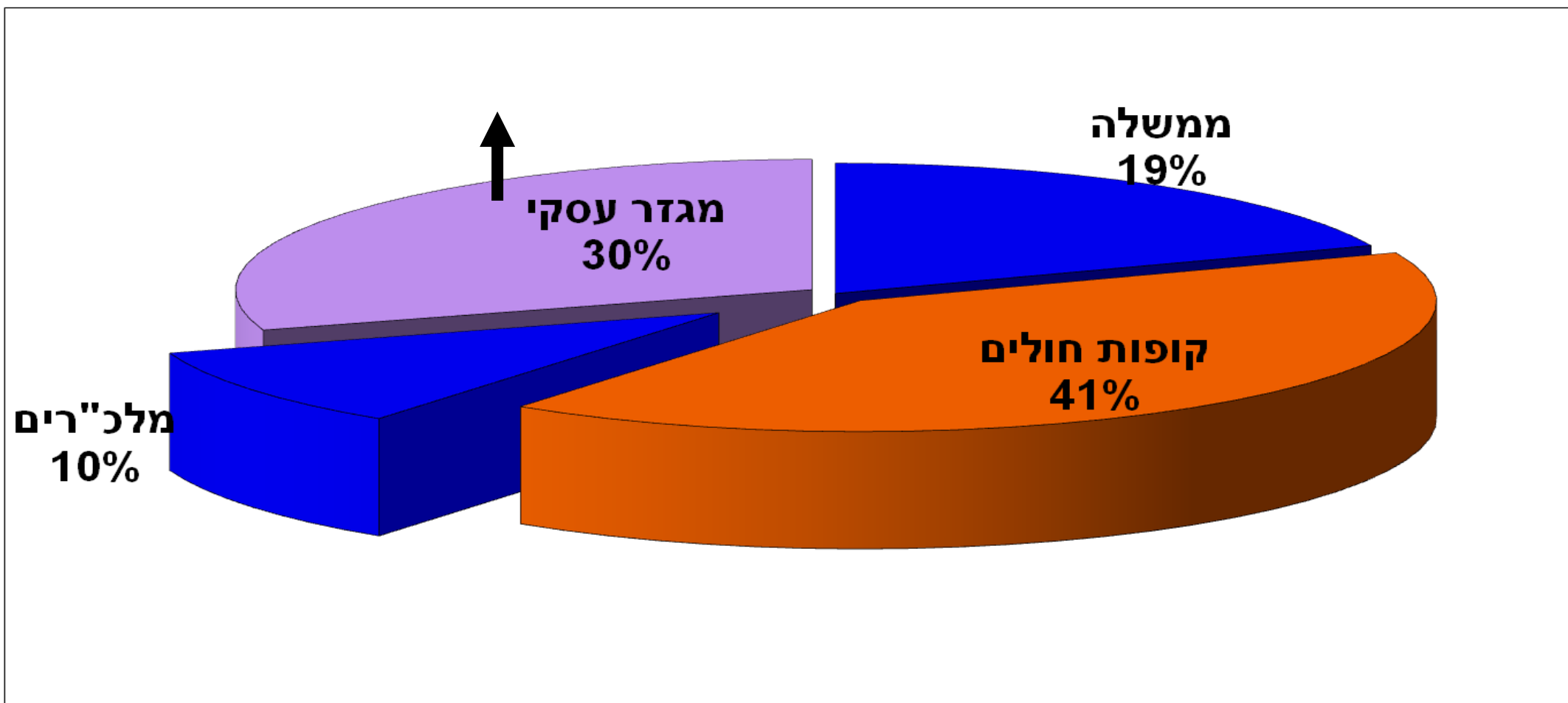
מי מוציא את הכסף ומה מקורות המימון?

ההוצאה הלאומית לבריאות לפי גורם מבצע (ספקי שירותים)

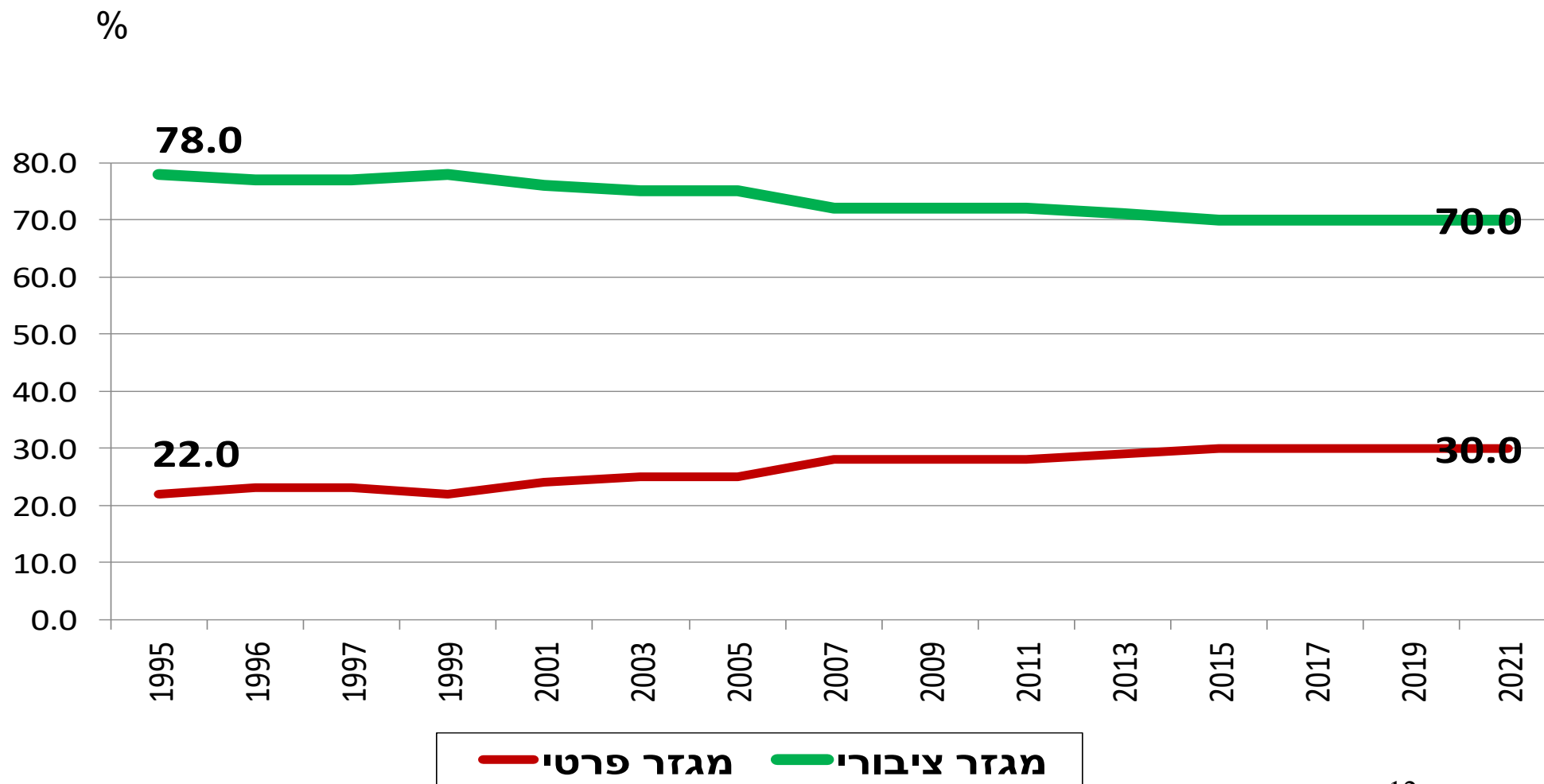
- ממשלה - רגולטור
- קופות חולים מבטח
- מוסדות צבורים אחרים
- מוסדות פרטיים

סה"כ הוצאה – 136 מיליארד ₪

ההוצאה הלאומית לבריאות לפי גורם מבצע – 2022 (באחוזים)

הוצאה לאומית לבריאות לפי גורם מבצע 1995 – 2021 (באחוזים)

הוצאה לאומית לבריאות לפי גורם מבצע למה זה חשוב?

<u>יתרונות</u>	<u>חסרונות</u>	
מענה לצרכי האוכלוסייה, איכות, הוראה ומחקר	בירוקראטי, נעדר גמישות תפעולית	<u>מגזר ציבורי</u>
גמיש, יעיל, מאיץ ליעילות כלל המערכת	סלקטיבי בבחירת שירותים ומטופלים רווחיים, תמריצים לשימוש עודף קשיים בפיקוח ובקרה	<u>מגזר פרטי</u>

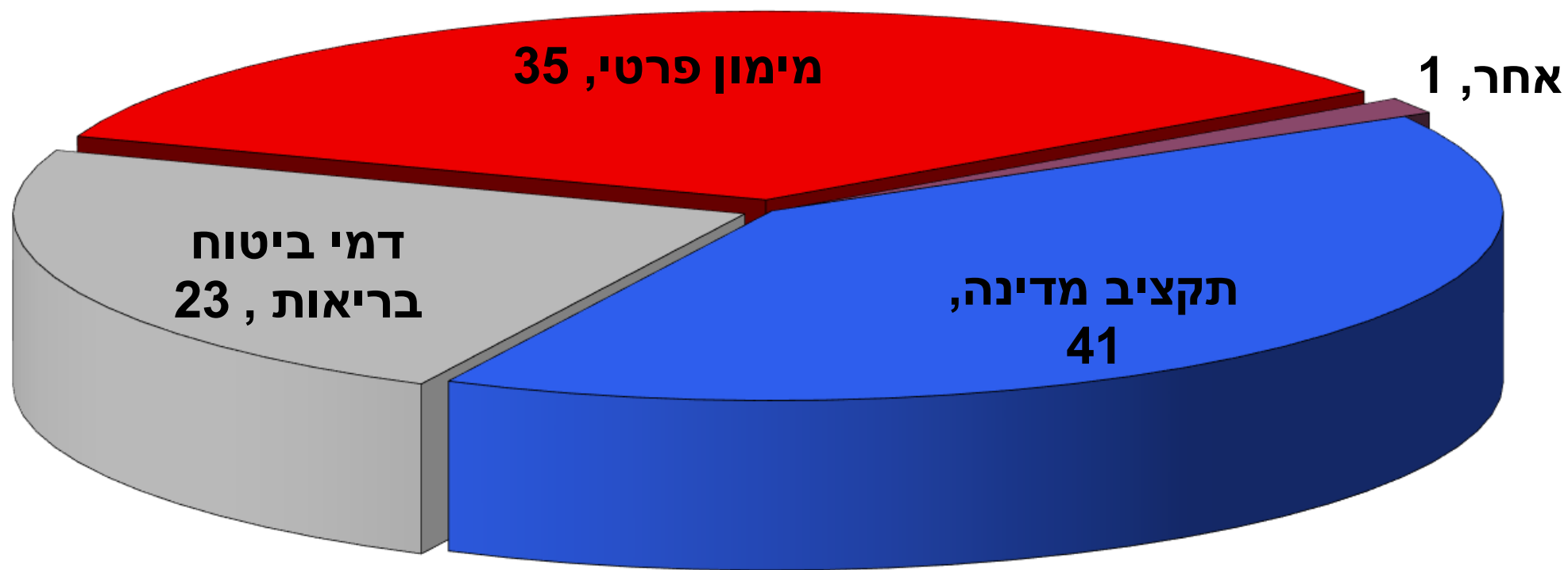
מי יותר יעיל?

ההוצאה הלאומית לבריאות לפי גורם מממן: מאיפה בא הכסף ?

- תקציב מדינה
- דמי ביטוח בריאות
- תרומות
- **תשלומים עבור שירותים** (כולל תשלומי בדמי
ביטוח בריאות מסחריים)

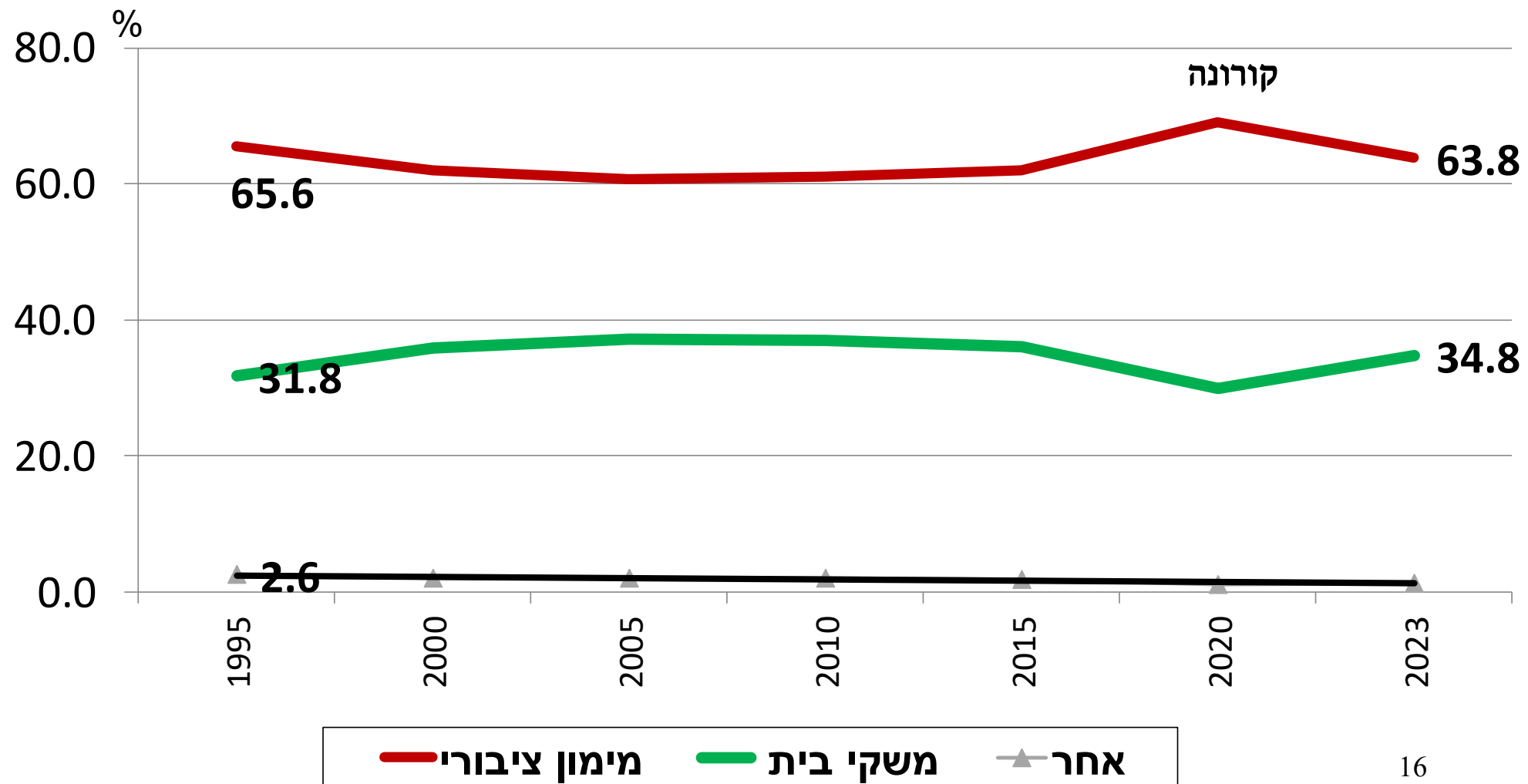
סה"כ הוצאה – 136 מיליארד ₪

ההוצאה הלאומית לבריאות לפי גורם מממן - 2023 (באחוזים)

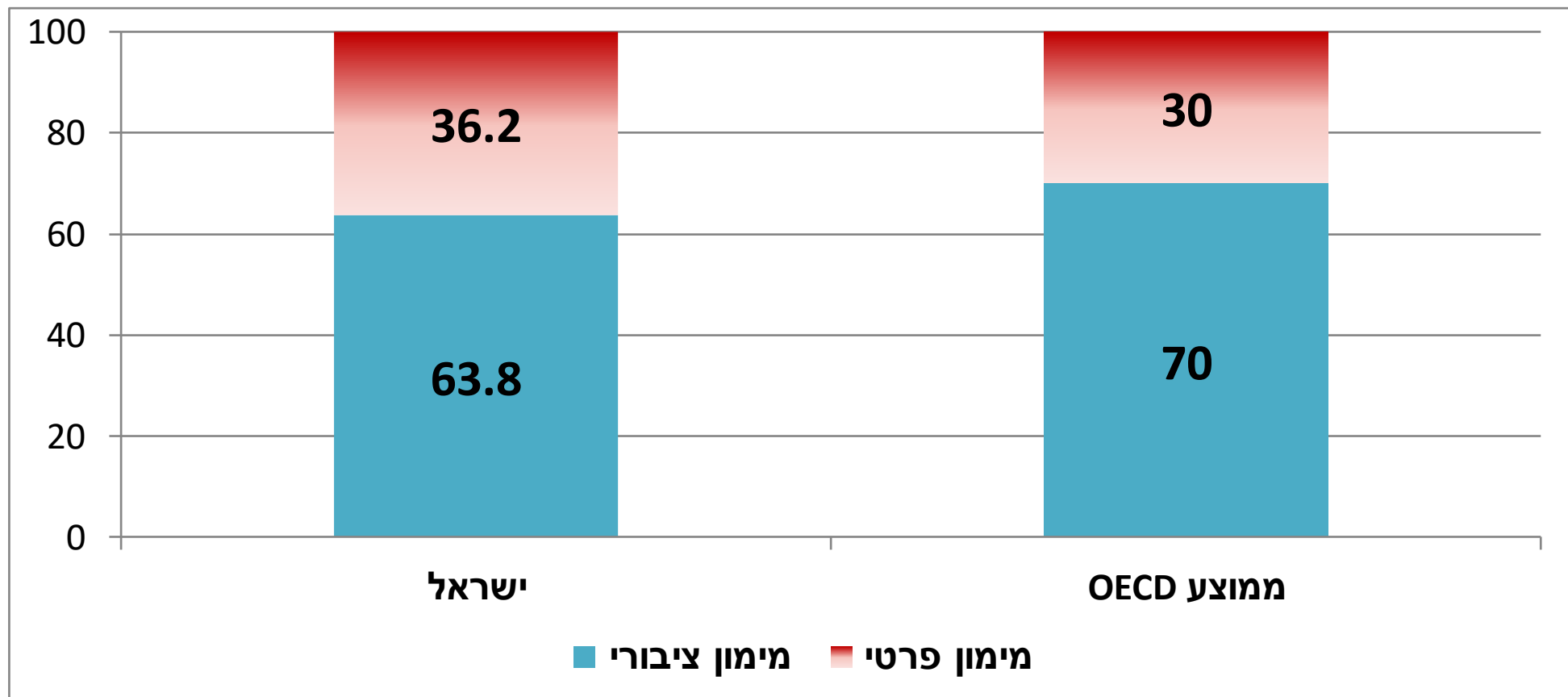

סה"כ הוצאה – 136 מיליארד ₪

מימון ההוצאה הלאומית לבריאות 1995 – 2023 (באחוזים)

מקורות המימון של מערכות בריאות (באחוזים) 2023: ישראל למול ממוצע ארצות OECD

בתמהיל מימון כזה של הוצאה נתונה
מייצרים יותר בריאות

האם מערכת הבריאות בישראל יעילה?

מדינת ישראל מוציאה יחסית מעט על בריאות, הן כאחוז מהתוצר והן בהוצאה לנפש

אבל השאלות שאנו צריכים לשאול הן :

- מה קורה לתוצאות הבריאות?
- כמה ק"ג של בריאות קיבלנו מהוצאה נמוכה זו?
- האם ניתן לקבל יותר עבור רמה נתונה של משאבים
- האם הבעיה במערכת הבריאות היא שחיקת משאבים או ניהול לא נכון שלהם

הערה: ישנם בעיות רבות במדידת יעילות של מערכת

האם מערכת הבריאות שוויונית?

המימון הציבורי של מערכת הבריאות בישראל הוא יחסית נמוך

- שיעור המימון הפרטי בהוצאה - התניית קבלת שירותי בריאות בתשלומים
 - היקף הסל הציבורי למול מערכי ביטוח פרטיים
 - פערי זמינות ונגישות של שירותי בריאות
 - פערים בתוצאי הבריאות במערכת (תוחלת חיים, תמותת תינוקות)
- הערה : חוזקה של תפיסת הבריאות כזכות**

שירותי בריאות הנפש בישראל

מה כלול בהוצאה הלאומית לבריאות הנפש?

- **אשפוז בבתי חולים לבריאות הנפש.**
- **אשפוז במחלקות בריאות הנפש בבתי חולים כלליים**
- **טיפול בקהילה - מרפאות פסיכיאטריות ציבוריות (בבעלות משרד הבריאות, קופות החולים ואחר).**
- **שירותי שיקום**
- **שירותי בריאות הנפש במגזר פרטי – פסיכיאטרים, פסיכולוגים עובדים סוציאליים**

מה לא כלול בהוצאה הלאומית לבריאות הנפש

- שירותי רווחה – התערבויות פסיכיאטריות הקשורות לבעיות רווחה
- שירותי חינוך – במסגרות פורמאליות ובלתי פורמאליות
- ביטוח לאומי – קצבת נכות נפש
- הוצאות ברפואה הכללית המיוחסות לתחלואה נפשית (מוערך בכ- 30% מהוצאות הקהילה של קופות החולים)

אומדן ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש- 2023 (במיליוני ₪)

1,400	•	אשפוז בבתי חולים פסיכיאטרים
400	•	אשפוז חולה נפש בבתי חולים כלליים :
900	•	בריאות הנפש בקהילה
1,300	•	שיקום
500	•	אחר
<u>4,500</u>	•	<u>סה"כ</u>

הערה : מדובר בהערכות בלבד. בנתוני הלמ"ס לא מופיע פילוח ההוצאה לפי תחומי השירותים המוצגים בשקף

אומדן ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש

הוצאה לאומית לבריאות הנפש	הוצאה לאומית לבריאות	
4.5	136.3	סה"כ הוצאה (במיליארדי ₪)
3.3%		אחוז ההוצאה לבריאות הנפש מסה"כ ההוצאה הלאומית לבריאות
0.2%		אחוז ההוצאה לבריאות הנפש מהתוצר המקומי הגולמי (תמ"ג)
501	15,200	הוצאה לנפש (₪)
109	3,800	הוצאה לנפש (\$ppp)

אומדן ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש- 2023 (במיליארדי ₪)

הוצאה לאומית לבריאות הנפש	הוצאה לאומית לבריאות	
4.5	136.3	סה"כ הוצאה (במיליארדי ₪)
3.3%		אחוז ההוצאה לבריאות הנפש מסה"כ ההוצאה הלאומית לבריאות
0.2%		אחוז ההוצאה לבריאות הנפש מהתוצר המקומי הגולמי (תמ"ג)
501	15,200	הוצאה לנפש (₪)
109	3,800	הוצאה לנפש (\$ppp)

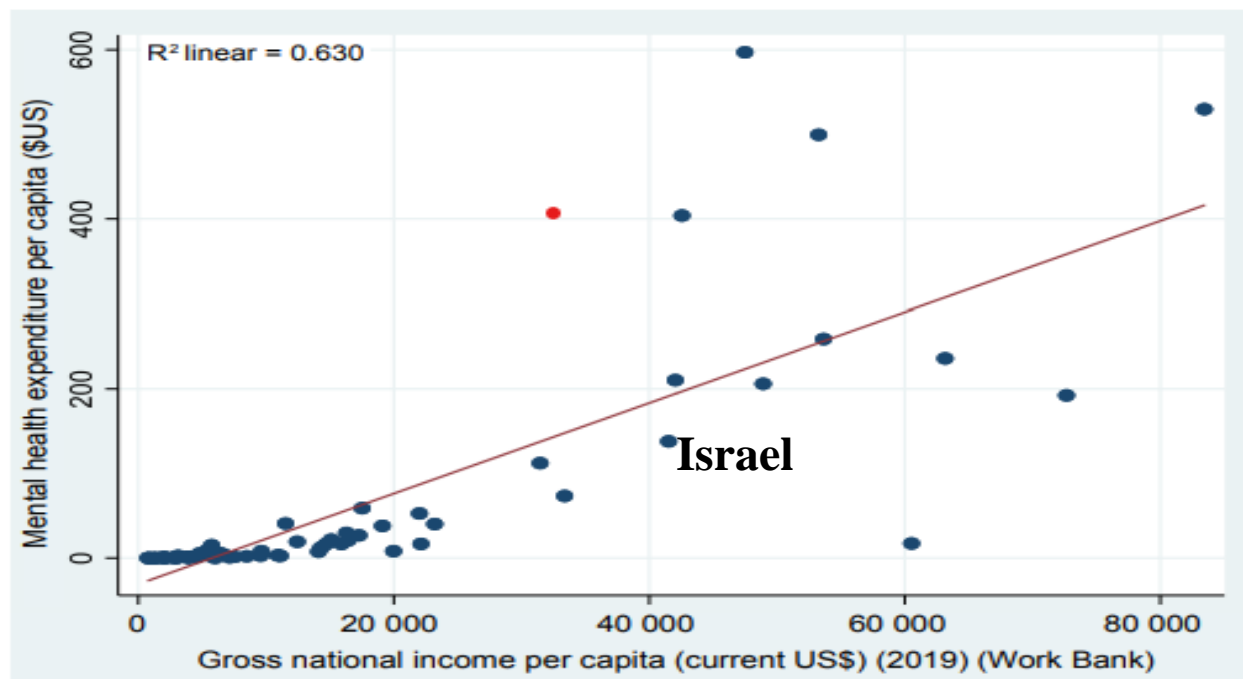
לה הרבה או מעט ?

צריך יותר או פחות ?

הקשר בין הכנסה לאומית לנפש להוצאה לאומית לנפש לבריאות הנפש

Mental Health Atlas 2020

FIGURE 3.1.1 Association between per capita expenditure on mental health and gross national income

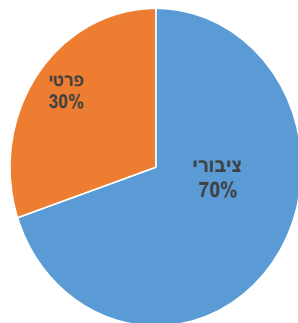
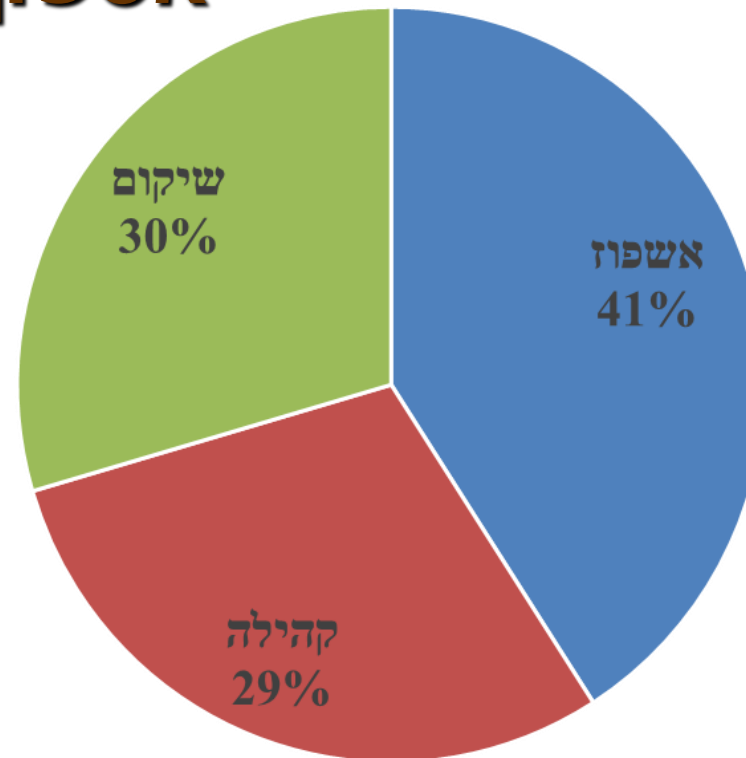
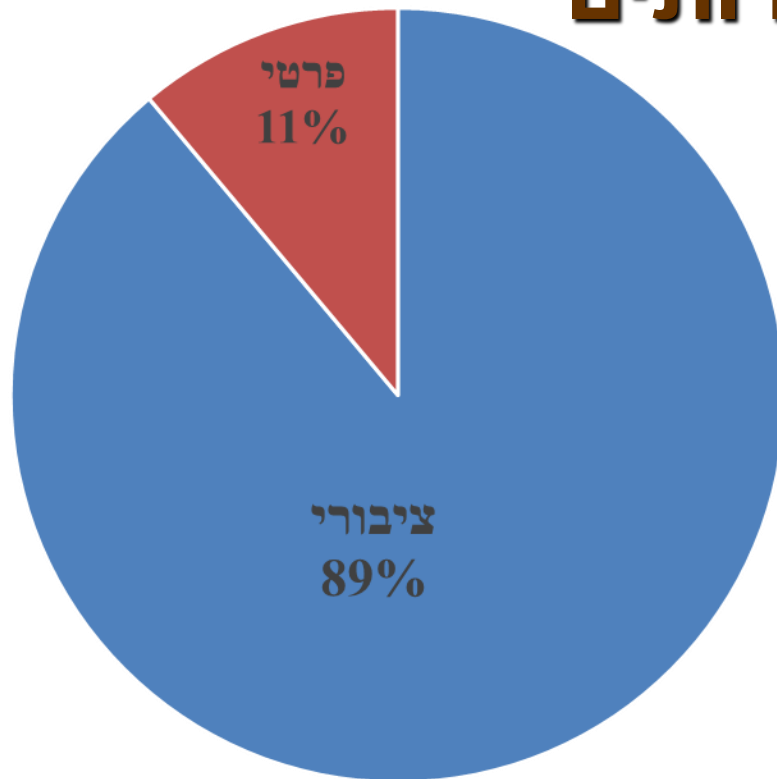

ככל שהרמה הכלכלית של מדינה או פרטים נמוכה יותר – ההשקעה בבריאות הנפש נמוכה יותר

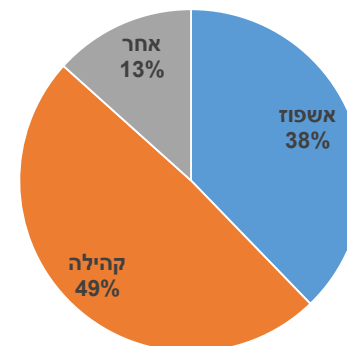
ישראל מצויה מתחת לקו

אפיון ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש - 4.5 מיליארד ₪

אספקת השירותים

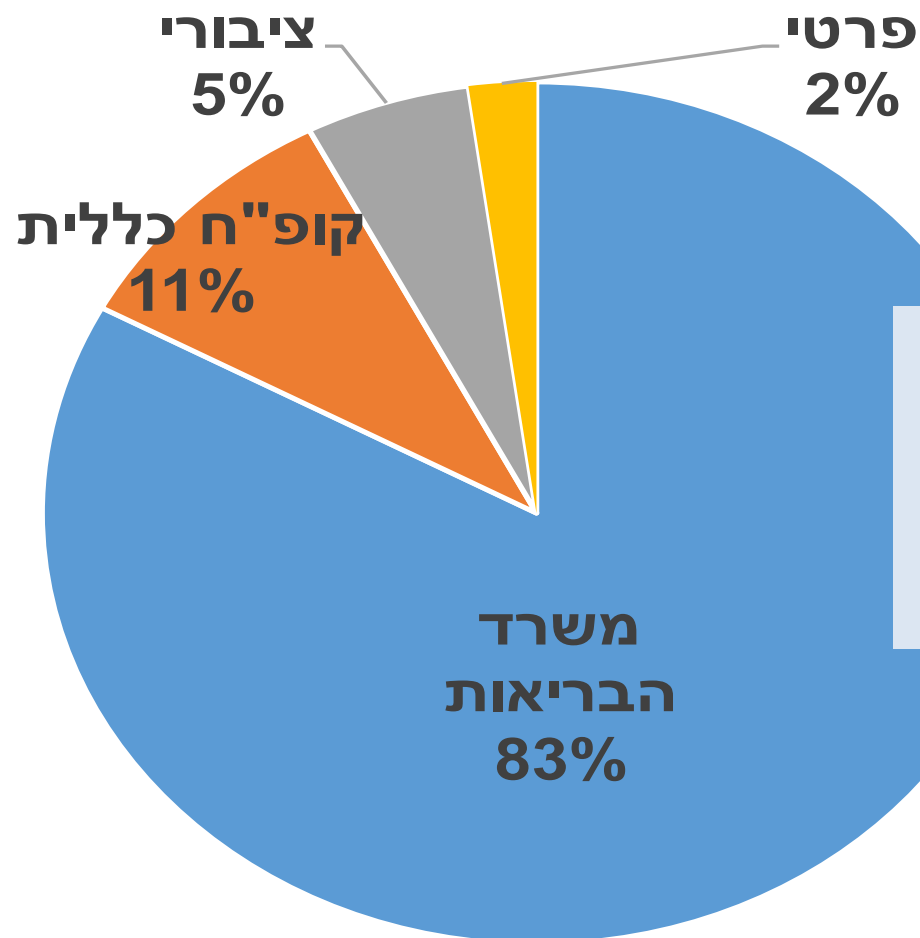

סה"כ ההוצאה הלאומית לבריאות

אפיון ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש - אספקת השירותים

מקומו של משרד הבריאות באשפוז :

- משרד הבריאות מספק את הרוב המוחלט של שירותי האשפוז בבריאות הנפש
- מספק חלק משירותי הקהילה
- **רגולטור**

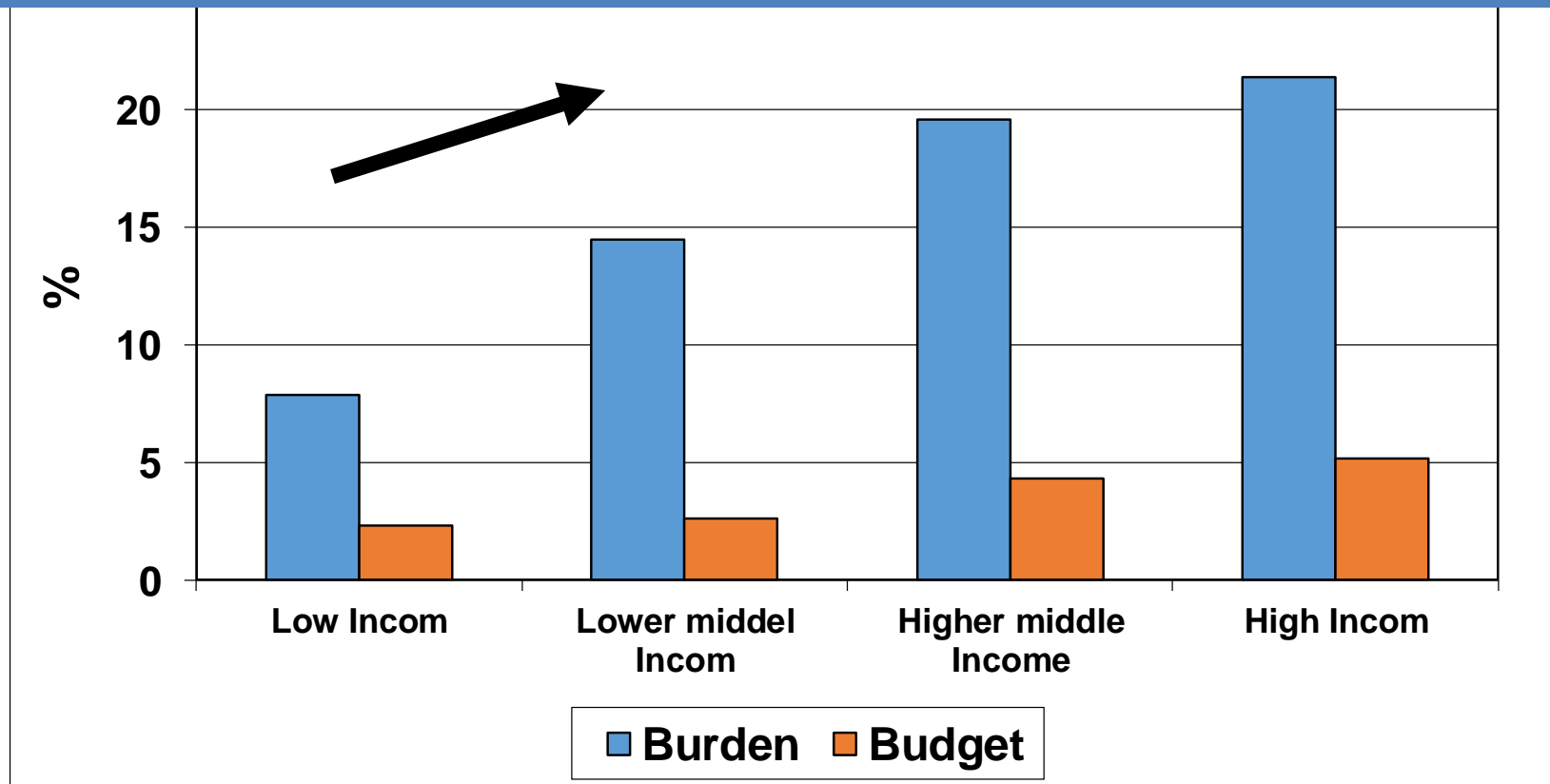
כמה הערות לגבי נתוני ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש

מה מודדים ?

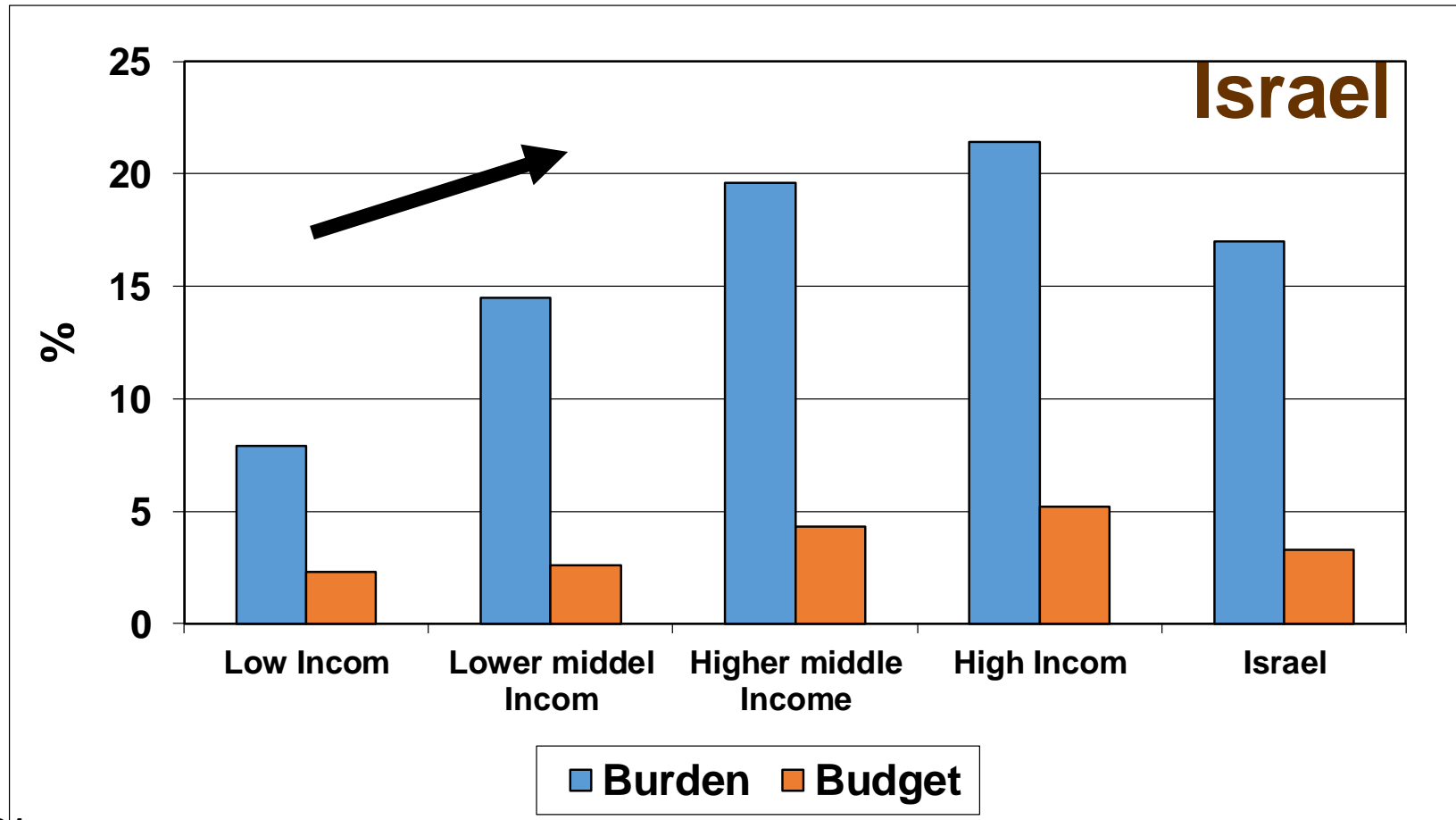
- התקציב לבריאות הנפש כאחוז מתקציב משרד הבריאות?
- התקציב לבריאות הנפש כאחוז מתקציב המדינה?
- ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש כאחוז מההוצאה הלאומית לבריאות
- ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש כאחוז מהתוצר
- ההבדל בין ההוצאה לבריאות הנפש ובין העלות הכלכלית של תחלואת הנפש

Relative burden of mental disorders with the relative budget assigned to mental health

ההשקעה בשירותי בריאות הנפש, בכל המדינות, נמוכה הרבה יותר מהעומס הכלכלי של תחלואת בריאות הנפש

Relative burden of mental disorders with the relative budget assigned to mental health

ההבדל בין ההוצאה הלאומית לבריאות לבין העלות הכלכלית של תחלואת בריאות הנפש

- בעיות נפשיות אחראיות לאובדן גדול של פוטנציאל כוח העבודה, לשיעורים גבוהים של אבטלה, היעדרות מעבודה ופרודוקטיביות נמוכה.
 - שיעור התעסוקה של בעלי הפרעה נפשית נמוך ב 10% עד 25% מאשר בקרב אנשים ללא הפרעה.
 - כשליש מהעובדים הסובלים מהפרעות נפשיות במדינות OECD – נעדרים מהעבודה (לעומת 19% בקרב עובדים ללא הפרעות נפשיות)
 - הסיכוי לא למצוא עבודה לחולה עם בעיות נפשיות גדול פי שתיים מאדם רגיל.
 - הקשר בין בעיות נפש ותעסוקה הוא **דו כיווני**: איבוד היכולת לעבוד משפיע על המצב הנפשי ובעיות נפשיות פוגעות ביכולת לעבוד.
- השפעת תחלואה נפשית על **המשפחה המורחבת** (הורים, ילדים).
- השפעת בעיות הנפש על תופעות של **פשע ואלימות** (לרוב אלה הקשורים לצריכת סמים ואלכוהול).

4.5 מיליארד שם לבריאות הנפש זה הרבה או מעט ?

צריך יותר או פחות ?

"הכלכלה הפוזיטיבית": שאלת היעילות - יעילות היצור, יעילות השימוש, יעילות ההקצאה ברמת מקורות נתונה

איק אהפיק יותר ק"ג Fe בריאות נפש, מראה נתונה Fe מקורות?

"הכלכלה הנורמטיבית": שאלת השוויוניות - על מה ולמי? מה הם מקורות המימון של ההוצאה לבריאות הנפש?

כיצד מתחלקים אותם ק"ג Fe בריאות נפש?

בריאות הנפש בישראל : דוגמאות שאלות היעילות

- האם ההתערבות הפסיכיאטרית היא מאוחרת מידי ומתרכזת בעיקר בשלבי הטיפול ולא המניעה.
- האם השקעה בילדים נמוכה מידי ?
- האם ההעדפה של תרופות חדשות על תרופות ישנות – מוצדקת תמיד מבחינה טיפולית?
- האם ניתן לשפר את האינטגרציה שבין שירותי בריאות הנפש ושירותי בריאות רווחה אחרים?
- האם קיימת התאמה בין צרכי בריאות הנפש ובין השימוש בשירותי בריאות הנפש?
 - טיפול חסר
 - טיפול עודף
 - טיפול לא נכון
- האם מנגנון הקצאת מקורות בריאות הנפש הוא יעיל ?

בריאות הנפש בישראל : דוגמאות שאלת השוויוניות

- עוצמת הקשר בין שכיחות תחלואה נפשית ומאפיינים חברתיים/כלכליים:
- האם קיים שימוש חסר באשכול החברתי כלכלי נמוך בישראל ושימוש ייתר באשכול חברתי כלכלי גבוה.
- תמהיל שונה של טיפול בהפרעות פסיכיאטריות - כשאתה עשיר – טיפול פסיכותרפי. כשאתה עני – תרופות.
- עוצמת הקשר בין תשלום ישיר וקבלת שירותי בריאות הנפש (השתתפויות עצמיות)
- עומק סל הזכאות הציבורית לשירותי בריאות הנפש
- התפלגות פריסת שירותי בריאות הנפש באזורי הארץ השונים

עד כמה הזכות לבריאות נפשית היא זכות בסיסית של כלל האוכלוסייה?

כמה הערות נוספות לגבי ההוצאה הלאומית לבריאות

הנפש

- הגדלת תקציב השירות בעקבות המלחמה (1.4 מיליארד ₪)
 - שיפור שכר הפסיכולוגים העובדים במגזר הציבורי
 - הכפלת מספר המטופלים על ידי קופות החולים
 - מרכזי חוסן
 - שיקום נכי נפש בקהילה
- השינוי בגורמי הביטוח (המוסד לביטוח לאומי, משרד הביטחון)
- הכלת מנגנון העדכון של מקורות קופות החולים בחוק גם על תקציב בריאות הנפש
- השינוי בתמהיל ההוצאה- פחות לאשפוז, יותר לקהילה, (בתים מאזנים)
- שינויים בתמהיל כוח האדם המטפל

סכום: התפתחות ההוצאה הלאומית לבריאות בישראל

- שעור ההוצאה הלאומית לבריאות מהתמ"ג – נמוך יחסית למדינות OECD
- שיעור המימון הציבורי בישראל - נמוך יחסית למדינות OECD
- שעור ההוצאה לבריאות בישראל כאחוז מהתמ"ג הוא יציב - בניגוד למגמה העולה בארצות OECD
- ריסון ההוצאה הלאומית לבריאות הושג באמצעות שני כלים מרכזיים:
 - ריסון היצע שירותי הבריאות: כ"א, מיטות
 - שחיקת מקורות סל השירותים הציבורי שבאחריות קופות החולים

לריסון ההוצאה יש מחירים באיכות ובשוויוניות

סכום התפתחות ההוצאה הלאומית לבריאות הנפש בישראל

- חלקה של ההוצאה לבריאות הנפש מההוצאה לבריאות ומהתוצר – נמוך יחסית למדינות ה OECD
- חלקה של ההוצאה לבריאות הנפש עשוי לעלות כתוצאה ממלחמת אוקטובר 2023
- חלקה של ההוצאה לבריאות הנפש עשוי לעלות גם כי בעיות נפש כגון חרדה ודיכאון יהפכו לגורם תחלואה מרכזי:
 - הרחבת רף האבחון וההגדרה של חרדה ודיכאון
 - פתיחות גדולה יותר של הציבור להסתייע בשירות
 - סגנון חיים המייצר יותר חרדה ודיכאון
 - ריבוי של תחלואה כפולה – יותר בעיות של התמכרויות שמלוות בבעיות נפש
 - החלשות מערכות תומכות שמייצרות תחלואה נפשית (תהליכי ההפרטה)
 - משברים כלכליים ושבירת התא המשפחתי
 - צמצום רשתות תמיכה קהילתיות

תודה
גבי בן נון